

Kamreerit kyläkoulumetsällä

Elokuun toiseksi viimeisenä päivänä Osikonmäen koulun täyttäessä kunnioitettavat 80 vuotta järjestettiin koulullamme juhla, jonka pääpuhujana oli sivistystoimentarkastaja Kari Lehtola Itä-Suomen lääninhallituksesta. Todellisen palopuheen aiheena oli kyläkoulujen lakkauttamisvimma ja se, kuinka yhteiskunnassamme vallalle päässyt itsetarkoituksellinen säästö- ja keskittämisinnotus polkee jopa lasten perusoikeuksia, ei vähiten ylipitkiksi kasvavien koulumatkojen myötä. Lehtola kertoi senkin, kuinka Kuntaliiton sivuilta on löydettävissä suoranaiset ohjeet kuntapäätäjille kyläkoulujen lahtaamiseksi. Lakkautukset on tehtävä hyvin nopealla aikataululla, jottei keskustelu ja vastustus ehdi päästä täyteen voimaansa, ja ennen kaikkea kyläkoulujen lopettamisia on perusteltava vastaansanomattomilla numerotiedoilla, suurella kertomuksella siitä, kuinka ikäluokat maaseudulla pienenevät ja resurssit on aivan pakko ajaa alas. Vastuullisen päättäjän on pakko säästää.

Juhlayleisö antoi Lehtolalle raikuvat aplodit ja 80-vuotisjuhlien ilmapiiri oli hyvin innostunut ja tyytyväinen. Pidimme itseämme jotenkin parempina ihmisinä: meillä jopa päättäjät ja virkamiehet pitävät aidosti kylien asiaa omanaan.

Kului kaksi kuukautta. Tuli syksy. Koulutyöryhmän raportti julkistettiin. Selvitys esitti kaikkien Rantasalmen kyläkoulujen lakkauttamista vuoteen 2015 mennessä. Lain edellyttämät kuulemistilaisuudet kouluilla ovat juuri meneillään ja asianosaisten lausunnot ja kommentit oli alkuperäisen suunnitelman mukaan annettava viimeistään 26.11. mennessä. Tarkoitus oli päättää asia lopullisesti jo vuodenvaihteessa. Muutamassa viikossa asia olisi poissa päiväjärjestyksestä ja Rantasalmen ”kehittämistä” voitaisiin taas jatkaa iloisemmissa merkeissä. Vaaleihinkin on mukavasti vielä aikaa.

Koulutyöryhmän raportti sisältää myös suuren määrän pohditun oloista numerotietoa siitä, miten lasten määrän vähetessä virkoja voidaan lakkauttaa kouluhenkilökunnan eläköityessä ja poistuessa luonnollista tietä resurssit tuhlaavasta monikouluympäristöstä. Erityisen ylpeitä tunnuttiin olevan juuri tästä inhimillisestä tavasta huomioida luonnollinen kehitys: ketään ei tarvitse panna sivuun, ja jäljellejääneet voidaan sijoittaa yhteen kouluun, tehokkaasti.

Hetkinen! Tähänkö elämäämme täällä ajetaan? On siis hyvä, että kouluissa on vähemmän työpaikkoja. On siis hyvä, että päättäjät keskittyvät ennemmin kuolinavun kuin elinmahdollisuuksien tarjoamiseen. Mikä lamaannus tämän luovan paikkakunnan on vallannut?

Jos vaihdamme kuvakulmaa muutamasta kyläkoulusta astetta suurempaan kokonaisuuteen, mieleen nousee ajatus, että mahtavatko nämä kamreerimme tällä asenteella ajaa seuraavaksi alas vaikkapa Rantasalmen, joka sekin saattaa jostakin ylhäältä tai sivusta katsottuna vaikuttaa hyödyttömän pieneltä yksiköltä, joka on jo ennakoitua tuomittu hiipumaan. Se voisi sopivammin – ja tehokkaammin – toimia vaikkapa lomareservaattina tai idyllisenä rantapaikkana, jossa eläkeläiset voivat seurata auringonlaskua pihakeinustaan.

Käsittääkseni paljonpuhutun JJR-yhteistyön yhtenä johtoaatteena on ollut se, että itsenäisten kuntien erityispiirteitä – siis kaikkea sitä hienoa mitä täällä on (ja sitähan on!) – voidaan parhaiten pitää yllä kuntien keskinäisellä liitolla ilman, että nämä pienet kokonaisuudet sulautetaan suurempien kaupunkien syrjäkyliksi. Kouluasiassa säästöjen hakijat ovat kuitenkin hukanneet tämän johtoajatuksen pahanpäiväisesti ja toimivat täysin perusideaansa vastaan: pienet suuren yhteyteen napinasta huolimatta.

Koulujen lakkauttamisehdotuksen taloudelliset perustelut ovat nekin hataralla pohjalla, jos katsotaan asiaa hieman laajemmin. Koko maassa koulujen lakkauttaminen ja suurempiin yksiköihin siirtyminen ei suinkaan ole vähentänyt perusopetuksen menoja vaan päinvastoin (Lehtolan mukaan menot lisääntyivät jopa 24 % vuosina 2000–2004, aikana, jona 300 koulua lakkautettiin maastamme). Myös Rantasalmen kohdalla on vaarassa, että säästäjä ajautuu lopulta maksajaksi. Pelkästään se odotettavissa oleva seikka, että kuntarajaa lähellä asuvat lapsiperheet päättävät laittaa lapsensa naapurikunnan jäljellä olevaan kyläkouluun (Kerisalo, Paatela, Kallistahti), johtaa siihen, että Rantasalmi menettää sievoiset summat valtionosuuksia. Ja kunnan sivistysmenoissa valtionosuudet eivät ole pikkujuttu. On siis laskelmia ja laskelmia.

Kun valtionosuudet otetaan huomioon kunnan tulona, kyläkoulujen todellinen osuus Rantasalmen kunnan menopuolesta on prosentuaalisesti häkellyttävän pieni. Nyt aiotaan säästää, mutta säästökohde on itse asiassa hyvin

mitätön osa kunnan menoista. Kyläkoulut lakkauttamalla kavennetaan kuitenkin merkittäväällä tavalla ihmisten oikeuksia ja tulevaisuudenuskoa. Menetykset voivatkin olla moninkertaiset. On mahdotonta arvioida, kuinka moni paikkakunnalle muuttaja jättää tulematta huonojen kouluolojen takia. Miten esimerkiksi Mielojärven seudulle kaavaillulle uudelle asuinalueelle aiotaan saada asukkaita, jos lähin koulu lakkautetaan?

Keskittämisen seurauksena luokkakoot keskuskoululla pakosti kasvavat, mikä kokemuksen mukaan johtaa auttamatta käytännön ongelmiin koulutyössä ja ajan myötä lisää myös syrjäytyneiden nuorten määrää. Ehkä kyläkoulujen lakkauttamisella taataan sentään mopojen pärinä kirkonkylällä vielä pitkään.

En väitä, että kyläkoulut ovat vain auvoisia lintukotoja, joissa kaikki on hyvin ja pienuus itsessään takaisi lapsille turvatun tulevaisuuden. Sen sijaan haluan sanoa, että moninaisuudessa on voimaa ja jopa kouluasioissa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Toivottavaa on, että Rantasalmen kunnan päättäjillä on kykyä ja kansalaiskuntoa nähdä myös kouluasiat tarpeeksi laajasta perspektiivistä.

Petteri Koskikallio, Osikonmäki